

ሕቶ ሓውዜንን አነጋጋሪ መልሲ ከቡር አቶ በየነ መኩሩን፣ ከመይ ዲና ንሕና?

By Seife Hailu 08/18/13

1. ከም መእተዊ

ካብ ቀረባ እዋን ጀሚሩ ኣብ ወረዳ ሓውዜን ሓደ መዘራረቢ ኩነት ተፈጠሩ ይርከብ። ከም ናተይ ርኢቶ እኳ እቲ ዛዕባ ብዙሕ ዘዘራርብን ዘካተዕን ኣይመስለንን ። ምክንያቱ እቲ ጉዳይ ቀሊልን ግልጺ ናይ እታ ወረዳ ህዝቢ ናይ ከተማነት ደረጃ ዕብየት ይፈቀደልና ዝብል ሕቶ እዩ። ስለዚ ድማ ብመሰረታዊ ትሕዝትኡ ሕቶ መሰል ፍትሕን (ብፍላይ ድማ እታ ከተማ ነቶም ንደረጃ ዕብየት ዘድልዩ መሰረታዊ ረቓቓታት ኣማሊኦ ዝተረከበት ምኻና ኣብ ግምት ብምእታው እንትረክ) ቀጻሊ ልምዓት ምድላይን እዩ ክኸውን ዝኸለል። ምናልባት ኣብዚ መዳይ ከዘራርብን ከካትዕን ዝግበኦ ነገር እንተሃለወ እቲ ሕቶ ክሳብ ሓዚ እኹል ጠመተ ተዋሂብዎ ክፍታሕ ዘይተከኣለ ንምንታይ ዝብል እዩ ዝኸውን። ስለ ምንታይሲ ውልቀ ሰባትን ጉዳይ ውልቀ ሰባትን እካ እንተይተረፈ(ንኣብነት ሞት ሸኽ ኢማምን ቤቲ ትበሃል ፈጺማቶ ዝተበሃለ ነገርን) ሃገራዊ ዛዕባታት ኮይኖም ሸፋን ሚድያታት ኣብ ዝረከቡሉን ቀልቢ ዜጋታትን መንግስትን ኣብ ዝሰሙሉን ዘለው ሃገር ከም እቲ ኣብ ሓውዜን ተላዒሉ ዘሎ ዘኣምሰሉ ናይ ህዝቢ ናይ ልምዓት፣ፍትሕን ሰናይ ምምሕዳርን ሕቶታት ሃገራዊን ክልላዊን ጠመተ መንግስትን ዜጋታትን ዘይረከቡሉን ብኡ ኣቢሉ ድማ ብዙሕ ዝበሃሉምን ዝስረሐሎምን ጉዳያት ዘይኮንሉ ሳይነሳዊ መርተዖ ዘሎ ኣይመስለንን። እንተሃለወ እውን ቅኑዕ ኣንፈት መንግስትን ህዝብን እዩ ኢሉ ኣይወስዶን።

2. ከም ርእሰ ጉዳይ

እዚ ኣብ መእተዊ ዝሓበርኩዎ ናይ ህዝቢ ሓውዜን ናይ ደረጃ ዕቤት ከተማ ሕቶ ሓዚ ሓዚ (ብፍላይ ድማ ሪፖርተር ጋዜጣ ነቲ ጉዳይ ኣመልኪቱ ምስ ፀሓፊ)ጠመተ እናረኸበን ብዙሕ እናዘራረበን ዝመፅእ ዘሎ ዛዕባ ኮይኑ ኣሎ። ካብዘም ኣብዚ መዳይ ብዙሕ ዘዘራርቡ ዘለው ርእሰ ጉዳያት ሓደ ድማ ምክትል ርእሰ ምምሕዳር ብሄራዊ ክልላዊ መንግስቲ ትግራይን ሓላፊ ቢሮ ልምዓት ከተማታትን ዝኾኑ ክቡር አቶ በየነ መከሩ ነዚ ናይ ሓውዜን ሕቶ ብጋዜጠኛ ርፖርተር ተሓቲቶም ብ ኣምሓርኛ ዝሃብዎ መልስን መብራህርህን እዩ። ቅድሚ ክቡር አቶ በየነ ግና ካብ ወረዳ ምምሕዳር ጀሚሩ ክሳብ ብዘባን ክልልን ደረጃ ዝርከቡ ሓደሓደ ውልቀ ሰባትን ኣካላትን ብዛዕባ እቲ ጉዳይ ኣብ ዝተፈላለዩ እዋን ተሓቲቶም ዝተፈላለዩን ሓልሓሊፉ እውን ነኒርእሶም ዝጋነፁ መልስታት እናሃቡ ከም ዝፀንሑ ብሰፊሑ እዩ ዝውረን ዝፍለጥን።

ገለ ካብቶም እዘም ውልቀ ሰባትን ኣካላትን ሓውዜን ደረጃ ዕቤት ከተማ ንምንታይ ኣይተፈቀደላን ንዝብል ሕቶ ዝሃብዎም መልስታት ንምጥቃስ ዝኣክል ፤

- 1. ነቲ ብርኪ ዕቤት ዝምጥን ኣስፋልት ስለ ዘይብላ፤
- 2. እንተዓብያ ከም ሴፍቲኔት (safety net) ዝበሉ ናይ ህዝቢ ጥቅማጥቅሚ ስለ ዝቃረጹ ምዕባይ ኣየድልን፤

3. ዕቤት እታ ከተማ ጥንኩር ውድድር ንግዲ ስለ ዝዕድምን ከም ውፁኢቱ ድማ ናይታ ከተማ ናይ ንግዲ ምንቅስቃስ ብዓብይቲ ነጋዶ ስለዝውሓጥ ደረጃ ዕቤትኣየድልን፤
4. እቲ ደረጃ ዕቤት ነታ ከተማ ዘምፀአ ፍሉይ ረብሓ የብሉን ምክንያቱ እተን ደረጃ ዕቤት ዝተፈቀደለን እውን እንተኮነ ን ሙከራ(sample)ዝኣክል እምበር ናይ ቢጀት ይኩን ካልእ ድጋፍ ፍሉይ ተጠቀምቲ ኣይኮናን እሞ እቲ ናይ ዕቤት ሕቶ ኣየድልን፤
5. እቲ ውሳኔ ናይ ፖለቲካ ውሳኔ እዩ። (ምንም እኳ እንታይ ዓይነት ናይ ፖለቲካ ውሳኔ፣ብመን ዝተወሰነን ንምንታይን ዝ ብሉ ሕቶታት ዘብራህረህ መልሲ እንተዘይኮነ)...ወዘተ ዝብሉ ይርከብዎም።

ኣዘዮም ዘስደምሙ መልሲታት። ጉዳይ ምህላውን ዘይምህላውን ኣስፋልት ንኣብነት ከመይ ኢሉ ነቲ ሕቶ እታ ከተማ ወሳኔ ይኸውን? ምህላው ኣስፋልት ኣድላይ እንተኮይኑ ውን ዓብይዓዲ-ሓውዜን-ስንቃጣ ዘቐርጽ ኣስፋልት ኣለዎን? ብሱሩኸ ኣብ ታሪክና መዓዝ ኣስፋልት ንደረጃ ዕቤት ከተማታት ቅድመ ኩነት ኮይኑ ይፈልጥ? ኣስፋልት ባዕሉ ከም ቅድመ ኩነት ዘይኮነስ ውጽኢት ዕቤት እታ ከተማ ተገይሩ እንድዩ ክውሰድ ዝግበአ?

ጉዳይ ሴፍቲኔትስ እንተኮነ ምስ ሕቶ እታ ከተማ ከመይ ይትሓሓዝ? ሴፍቲኔት ምስ ውሕስና ምግቢ ምርግጋጽን ዘይምርግጋጽን ዝተሓሓዝ ሃገራዊ/ክልላዊ ፕሮግራም እምበር ምስ ደረጃ ዕቤት እታ ከተማ ዘራክብ የብሉን።ብጭቡጥውን ሓዚ ዝዓቢያን ዘይዓቢያን ከተማታት ብሓባር ዝርበሓሉ ዘሎ እዩ።ስለዚ ሓውዜን እንተዓቢያ ትስእኖ እንተዘይዓቢያ ግን ትጥቀሙ ዓይነት ፕሮግራም ዝኾነሉ ምክንያት የለን። ኣይህልውን እውን። እቲ ሓውዜን ዘይተመረጸትሉ ብናይ ፖለቲካ ውሳኔ ምክንያት እዩ ዝብል መልሲ ከዓም ዝያዳ እዩ ዝገርም።እሞ ደኣ ዝሰልጠነ ፖለቲካ ከመይ ድዩ ዝስራሕ ዝብል ሕቶ ውን ከተልዕል የገድደካ። ሕቶ ህዝቢ ብምምላስ ወይስ ብዘይምምላስ?

ዝኮነ ኮይኑ ጉዳይ ፍትሓውነትን መእመናይነትን እዘም ምክንያታት ዝምልከት ኣድላይ እንተኮይኑ ካሊእ እሞን ከምለሶ እምበር ቀንዲ ዋነን እዙ ፅሑፊይ ስለ ዘይኮነ ርኢቶ ወሃብቲ ባዕሎም ሕድሕድ ምክንያት ክፍትሽዎን ከመዝንዎን ብምሕባር ክሓልፎ እዩ።ሓደ ነገር ግን ብሓፈሻ ምቕማጥ ይከኣል እዩ። ሓውዜን ታሪኻውነታ (ማለት እውን ዕድመኣን ኣብ ፀረ ስርዓት ደርጊን ወራር ሻዕቢያን ዝነበራ ተሳትፎን)፣ ንቱሪዝም ኢንዱስትሪ መኹባዕቲ ናይ ምካን ፀጋኣን፣ ከም ወርቅን ካልኣት መኣድናትን ሃፍቲታት ከርሰምድራ ብበዝሒ ዝርከብሉ ተፈጥሮኣዊን ጂኦግራፊያዊን ኣቀማምጣ ዘለዎ ምካናን ወናነት ብስፍሓቱ ዝዓበየ ማእከል ዕዳጋን ዛጊድ ብ መንግስትን ህዝብን ዝተሳለጡ ሰፋሕቲ መሰረተ ልምዓት... ወዘተ ምካናን ኣብ ግምት ንዘእቱ እቲ ናይ ደረጃ ዕቤት ሕቶኣ ኣወንታዊ መልሲ ጥራሕ ዝግበአ ምኻኑ ኣይስሕቶን። ብዝኾነ ኣነ ኣብዚ ከልዕሎን ክንዘራረበሉ ዝደለኹ ነጥቢ ክቡር ኣቶ በየን መክሩ ነቲ ሕቶ ኣመልኪቶም ብዛዕባ ዝሃብዎ መልሲ እዩ። ክቡር ኣቶ በየን ከምዚ ይብሉ፤

“ሓውዜን ዋላ እኳ ሓንቲ ካብተን ብቀዳምነት ደረጃ እናዓቢያ ዝርከባ ከተማታት እንተኮነት ሓዚ ኣብተን ንደረጃ ዕቤት ዝተመረጸ ሸምንተ (8) ከተማታት ውሽጢ ኣይኣተወትን” ኣስዒቢም ድማ “ሓውዜን ብታሪኻውነት፣ብበዝሒ ህዝቢ ኮነ ካልኣት መለክዕታት(ረቃሕታት) ካብቶም ዝተመረጸ ከተማታት ውሽጢ ዝበለጸት(ዝሓሸት) ዋላኳ እንተኮነት ኣብዚ ምደባ ዕቤት ከተማታት ግን ኣይኣተወትን ይብሉ። ንምካኑ ይብሉ እዘም ሓላፊ እዘን ዝተሓረዩ ከተማታት ንሙከራ (sample) ዝተመረጸ ደኣ እምበር ምስተን ዘይተመረጸ ናይ ደረጃ ይኹን ምደባ ቢጀት ምንም ዓይነት ፍልልይ ኣይህልወንን ”። (ቀጥታ ትርጉም ካብ ኣምሓርኛ፣ ሪፖርተር ጋዜጣ, 11 August,2013)

እሞኸ ደኣ እዞም ሓላፊ እንታይ እዮም ዝብሉና ዘለው? ሓውዜን ነተን ናይ ከተማነት ደረጃ ዕቤት መለክዕታት ስለ ዘይተማልእ ኣይተመረጸትን ኣይበሉን። እካ ደኣስ በተን ረቃሕታት ካብተን ዝተመረጸ ንሳ ትበልጽ እዮም ዝብሉና ዘለው። ብኻሊእ ወገን ድማ ንሶም ከም ዝብልዎ ሓውዜን ንከተማነት ዕቤት ዘይተመልመለትሉ ምክንያት እቲ ደረጃ ዕቤት ኣብ ምደባ በጀት ይኹን ካሊእ ድጋፍ ዘምፀኣላ ፍሉይ ረብሓ ስለ ዘይህሉ እንተተረፉ እውን ፀገም የብሉን ዝብል ምክንያት ንማንም ዘየእምንን ማይ ዘይቐፀርን ጥራሕ እዩ ክኸውን። ስለ ምንታይሲ እቲ ዝተገበረ መረጃ ከተማነት ብርግጽ ንሙከራ (sample) ጥራሕ እምበር ካሊእ ረብሓ ኮነ ወጻኢ ዘየሰዕብ እንተኮይኑ ሓውዜን ከ ደኣ ናብዚ ናይ ሙከራ(sample) ዝርዝር ውሽጢ እንተኣተወት እንታይ ፀገም ኣለዎ ንዝብል ቀሊል ሕቶ እካ እዚ ምክንያት መልሲ ስለ ዘይህብ። ነዚ እየ እውን ኣብዚ “ሕቶ ሓውዜንን ኣነጋጋሪ መልሲ ክቡር ኣቶ በየን መኩሩን፣ ከመይ ዲና ንሕና !!” ብዝብል ርእሲ ዝሰየምኩዎ ፅሑፍ ክቡር ኣቶ በየን ነቲ ናይ ሓውዜን ሕቶ ዝመለስዎ መሲልዎም እምበር ከይመለሱ ብኣንጻሩ ኣብቲ ጉዳይ ብዙሓት ሕቶታት ዘሰዕቡ ሕቶታት ጥራሕ እዮም ደርዲሮም ሓሊፎም ዝብል ትዕዛዝታይ ክጽሕፍ ዝደለኹ። እሞስ እዚ ሕቶ ተሓቲትካ ካብ ምምላስ ተመሊስካ ሕቶ ናብ ምሕታትን ናይ ባዕልኻ ሕቶ ባዕልኻ ናብ ምምላስ ምእታውን ኣየዘራርብን ዶ ትብሉ? ብሱሩኹ ነቲ ናይቲ ጋዜጠኛ ሕቶ ብትክክል መሊሶምዎ ዝብል እምነት ዶ ኣለኩም? ኣነ የብለይን። ስለዚ ሓሳብ ሃብሉም ንዘራረቡኩ ንካተዕሉ።

3. ከም መደምደምታ

እቲ ኣብ ሓውዜን ዘሎ ሕቶ ግልጺ ናይ ህዝቢ ናይ ፍትሒ፣ ልምዓትን ሰናይምምሕዳርን ሕቶ እዩ። ክሳብ ሓዚ ብዝተፈላለዩ ኣካላት ዝወሃብዎ ዘለው መልስታት (ናይ ክቡር ኣቶ በየን መኩሩ ሓዊሱ ማለት እዩ) ግና ርትዓውነትን ፍትሓውነትን ስለ ዝነገሱም መእመንቲ ክኾኑ ኣይከኣሉን። ምምሕዳር እታ ወረዳ ዝከተሎ ዘሎ ኣብ ምምፍርራሕ፣ ምእሳር፣ ግብሪ ምጽዓን ወዘተ ዝተመሰረተ ኣግባብ ኣተኣላልዩ ድማ ኢ-ሕጋውነትን ጸረ -ዲሞክራሲያውነትን ስለ ዝነገሶ ነቲ ኢ-ፍትሓውነትን ኢ-ርትዓውነትን ኣጋዲድዎ እምበር ነቲ ሕቶ ክጉዕጽጽ ኣይከኣሉን። በዚ ድማ ኩሉን ከተማነትና ኣብ ሰለጠን ልምዓት ኣብ ዘለዎሉ ኣብዚ ሓዚ እዎን ብሰንኪ ምስሕሓብ ህዝቢን ምምሕዳርን እታ ወረዳ ሓውዜን ናብቲ ንቡር ናይ ቀጻሊ ዓመት ናይ ልምዓት ስራሕታታ ዛጊድ ክትኣቱ ኣይከኣሉትን። ኣነ ድማ እዙይ ቅኑዕ ኣንፈት ኣይኮነንም ክእረም ይግባእ እብል። ነዚ ድማ “ዝባን ህዝቢ፣ ዝባን ሕጊ፣ ዝባን ልምዓት፣ ዝባን ፍትሕን ሰናይምምሕዳርን” ዝብል ኩሉ (ብፍላይ ድማ መንግስቲ) ነቲ ናይ ሓውዜን ሕቶ ግቡእ ቆላሕታ ክህቦን ሕቶ ህዝቢ ስለ ዝኾነ ድማ ኣወንታዊ መልሲ ክህቦን ይግባእ እብል። ንስኻትኩምክ? ሓሳብ ሃቡም ንዛተየሉ። ወደሓንኩም!!